

Đổi mới PPDH nhằm giúp HS phát huy khả năng tự học

DUONG THỊ TRÚC BẠCH*

Chất lượng giáo dục, luôn là đề tài được sự quan tâm của tất cả mọi người, mọi ngành... Trong những năm gần đây, đề tài này càng trở nên nóng bỏng, bức xúc từ điển dân Quốc hội đến câu chuyện hàng ngày của người dân. Không ít những ý kiến của các nhà QLGD từ cấp Bộ, các GS – TS... có tên tuổi đã đánh giá thực trạng, chỉ ra nguyên nhân và đề xuất các giải pháp hầu nâng cao chất lượng giáo dục.

Với góc độ một người làm công tác giáo dục tại cơ sở, chúng tôi đặc biệt quan tâm đến chất lượng của đội ngũ GV. Chúng ta không

thể nâng cao chất lượng của giáo dục nếu như chất lượng của đội ngũ những người trực tiếp tham gia vào quá trình dạy – học không ngang tầm với yêu cầu đặt ra. Ở đây, chúng ta không đề cập đến trình độ chuyên môn mà chỉ bàn về PPDH và nghiệp vụ sư phạm – những yếu tố đóng vai trò quan trọng trong quá trình giáo dục HS. Phương pháp dạy cần phải thế nào để giúp HS tích cực chủ động trong quá trình học tập, để phát huy được khả năng tự học của HS. Đó là vấn đề đặt ra cho

chúng ta – những nhà quản lý cũng như những người trực tiếp đứng trên bục giảng.

Trước hết, chúng ta phải thấu hiểu những vấn đề mang tính khoa học đó là cấu tạo sinh lý của con người: những khác nhau trong cấu tạo của bộ não cũng chi phối quá trình học tập. Trong thực tế cũng có người có tính tập trung rất cao, còn người khác lại rất dễ bị chi phối vì môi trường xung quanh; Có người nghe là nhớ, có người phải nhìn mới nhớ, có người phải tự thực hành mới thuộc...

Điều đó đặt ra cho mỗi GV yêu cầu: khi soạn bài phải tham khảo

nhiều tài liệu, sách tham khảo khác nhau, khi giảng bài phải cố gắng trình bày tài liệu bằng nhiều thủ thuật; dùng hình ảnh, âm thanh, ĐDDH, màu sắc... khác nhau để đáp ứng tất cả các phong cách học của HS trong lớp, giúp các em hiểu bài sâu và nhớ lâu.

Mục đích cuối cùng của chúng ta là hướng dẫn để các em có khả năng "tự học", học suốt đời. Nghĩa là các em phải tự quyết định trong việc lựa chọn mục tiêu học tập, hoạt động học tập và phương pháp kiểm tra đánh giá. Để làm được điều này, trước hết các em phải xác định được động cơ học tập của mình. Đó có thể là động cơ bên trong "được thực hiện vì lợi ích của bản thân HS, vì sự hứng thú do học tập đem lại và vì những cảm giác mà nó khơi dậy" hoặc động cơ bên ngoài "được thực hiện nhằm đạt được một phần thưởng nào đó hoặc để tránh các hình phạt từ bên ngoài". Những nghiên cứu gần đây cho thấy: trong những lớp học có tính cạnh tranh cao, HS có thể coi bạn bè như là những đối thủ hơn là đồng minh; Ngược lại trong những lớp học để cao sự cộng tác và phụ thuộc lẫn nhau HS nhận thấy dễ dàng hoàn thành nhiệm vụ hơn. Các lớp học như vậy dạy cho HS làm việc cùng nhau và đánh giá cao điểm mạnh và đóng góp của bạn bè.

Đạy trẻ học như thế nào? Các kết quả nghiên cứu chỉ ra rằng không có một câu trả lời đơn giản

(*) THPT Nguyễn Thị Minh Khai, TP.HCM

duy nhất, cũng không có một công thức kỳ diệu nào. Thành công xuất phát từ tất cả các yếu tố nhỏ bé tích cực. Một môi trường học tập lành mạnh là nơi trẻ được khích lệ để tư duy, để đặt câu hỏi, thảo luận và vẽ sơ đồ nhận thức, tư duy đa hướng, được làm việc với người khác, kèm cặp, kiểm điểm và đánh giá tiến bộ của mình. Một chiến lược nêu trên đều có thể áp dụng cho tất cả GV, HS ở mọi môn học và ở mọi cấp học.

Với chiều hướng suy nghĩ đó, chúng tôi xin mạnh dạn đề nghị một số thử nghiệm có thể áp dụng được trong điều kiện của các trường hiện nay nhằm **phát huy tính tích cực chủ động của HS trong học tập.**

1. Cần tạo ra một bầu không khí tin tưởng, ủng hộ và hợp tác cao với các mục tiêu trong tập thể lớp học. Cần cố gắng giảm áp lực đối với HS bằng thái độ thân thiện cởi mở, bằng sự tôn trọng, bằng sự quan tâm khích lệ của GV. GV phải tạo ra môi trường mà trong đó HS cảm thấy an toàn và yên tâm.

2. Người GV cần tạo ra hứng thú cho HS bằng cách dạy cùng một nội dung theo các cách khác nhau, phối hợp nhiều ĐDDH khác nhau: tranh ảnh, mô hình, chiếu phim... Điều này sẽ giúp các HS có phong cách học tập khác nhau đều lĩnh hội được kiến thức.

3. Hướng dẫn HS phương pháp học tập phối hợp: HS có thể làm việc cùng nhau theo nhóm (thúc đẩy sự cộng tác và phụ thuộc vào nhau), hoặc thành cặp (giúp bộc lộ khả năng đánh giá lẫn nhau về điểm mạnh và tài năng). Một thành viên tích cực của nhóm không nhất thiết phải là một HS xuất

sắc. Trách nhiệm của nhóm là khích lệ tất cả mọi người cùng tiến bộ.

4. Cá biệt hóa mục tiêu của HS. GV phải hiểu trình độ của HS trong một lớp, giữa các lớp khác nhau để có PPDH phù hợp, để ra mục tiêu phù hợp với từng HS, điều này giúp các em ở mọi trình độ đều cảm thấy tự tin, đều có ý muốn vươn lên để đạt mục tiêu cao hơn.

5. Cách đánh giá: PPDH khác nhau đòi hỏi cách đánh giá khác nhau:

* Tự đánh giá, nhóm đánh giá, GV đánh giá.

* Đánh giá những kiến thức cũ (đầu giờ, trong quá trình dạy...), những kiến thức mới, những suy nghĩ sáng tạo, kiểm tra từng bài, hệ thống hóa chương...

* Với các hình thức: kiểm tra miệng, kiểm tra giấy 10 phút, 15 phút... kiểm tra phần chuẩn bị ở nhà, phần sơ tầm cá nhân, phần làm việc theo nhóm...

Cả 5 thay đổi đề xuất ở trên mới nghe tưởng như không có gì lạ, nhưng trong thực tế hiện nay việc áp dụng chúng được thực hiện ở các cấp học khác nhau, liều lượng khác nhau và ở mỗi GV cũng khác nhau. ở đây vấn đề đặt ra là: đứng trước thực trạng HS học quá tải, chịu nhiều áp lực, chưa có động cơ, phương pháp học tập đúng đắn... Về phía người thầy, họ cũng chịu nhiều áp lực vì chương trình quá tải, vì áp lực của các kỳ thi với những yêu cầu về tỷ lệ, về điểm số... thì nhà trường cần phải chủ động trong việc đổi mới dạy và học trước khi có những thay đổi chính thức từ lãnh đạo cấp Bộ về chương trình, về SGK, về cách thức thi cử. □